

ISHODI I DOBRE PRAKSE PROJEKTA CEETO

Zbirka primjera dobrih
praksi i ishoda proizašlih
iz provedbe projekta
Ekoturizam Srednje
Europe: alati za zaštitu
prirode, CEETO

Interreg
CENTRAL EUROPE

CEETO

European Union
European Regional
Development Fund

O PROJEKTU CEETO I OVOJ BROŠURI

Cilj je projekta **Ekoturizam Srednje Europe: alati za zaštitu prirode** implementirati inovativni sustav upravljanja turizmom, koji je utemeljen na pristupu participativnog planiranja i na načelima Europske povelje za održivi turizam u zaštićenim područjima. Putem CEETO-a naučili smo različite lekcije u vezi s upravljanjem održivim turizmom u Europi:

VRIJEDNOST ODRŽIVOG TURIZMA

S jedne strane, uz pomoć detaljnog upitnika, prikupili smo različita stajališta o važnosti održivog turizma za upravitelje zaštićenih područja i lokalne zajednice.

Održivi turizam doživljava se kao resurs koji može uvelike pridonijeti očuvanju bioraznolikosti i vrsta unutar zaštićenih područja i ima veliki potencijal za širenje informacija.

Osim u očuvanju prirode, stručnjaci obično održivi turizam smatraju korisnim za lokalne zajednice jer je on izvor zarade pružateljima usluga te pruža mogućnosti za zapošljavanje žena i omogućuje niz različitih poslova u ruralnim područjima.

USPJEŠNI PRIMJERI CEETO-A

S druge strane, projekt CEETO bio je prilika za testiranje različitih praksi održivog turizma u europskim zaštićenim područjima i Natura 2000 područjima. U ovoj brošuri pronaći ćete osam uspješnih primjera, koji prikazuju neka od rješenja i pokrivaju različite teme važne za održivo upravljanje turizmom.

KORISTAN IZVOR ZNANJA

I naposljetku, projekt CEETO pružio je priliku različitim stručnjacima za održivi turizam da razmijene relevantna saznanja i raspravljaju o njima. Cjelokupna ta ekspertiza objedinjena je u nekoliko rezultata, koji su sažeti u ovoj brošuri i koji pomažu u upravljanju turizmom na održiviji način.

OSNAŽIVANJE PARTICIPATIVNOG PLANIRANJA PO METODI ST. GALLEN

REGIONALNI PARK DELTA PADA, ITALIJA

► U sklopu ovog Parka zaštićen je najveći kompleks močvarnih područja u Italiji i jedan od najvažnijih rezervata prirode u Europi za gniježđenje, migracije i prezimljavanje ptica vodarica. U Parku se prirodni okoliš isprepliće s kultiviranim i gusto naseljenim područjima.

► IZAZOV Jedan izazov je bio nedostatak suradnje lokalnih aktera u zajedničkom razvoju prijedloga za održivi turizam. Drugi izazov bio je vezan uz razmještaj (i sezonsko usklađivanje) turista koji obično u velikom broju i kraćim razdobljima tijekom godine posjećuju određena područja Parka.

► RJEŠENJE Park je odlučio uspostaviti procese participativnog planiranja kako bi se povećalo sudjelovanje i uključivanje lokalnih dionika u oblikovanje turističke ponude Parka. Shodno tome, izrađen je i 2. srpnja 2019. godine usvojen petogodišnji Akcijski plan za održivi turizam u skladu s logikom održivosti, produljenjem turističke sezone, povećanjem atraktivnosti „skrivenih mjesta“ putem komunikacijskih inovacija i treninga za voditelje posjetiteljskih centara.

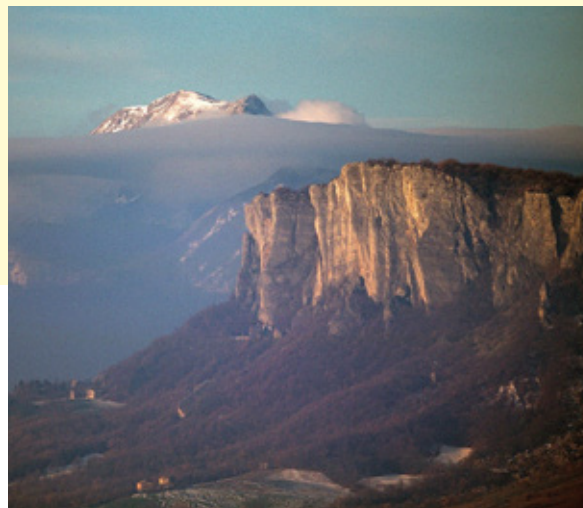
Metoda St. Gallen primijenjena je kod 8 događaja na kojima je sudjelovalo 39 dionika, okupljenih u „fokusne skupine“ koje su radile na kartama Parka, kako bi prikazale i „makro“ tokove (putovanja na velikim udaljenostima) i „mikro“ tokove (lokalna putovanja).

Rezultat ovog savjetovanja omogućio je identifikaciju protoka posjetitelja unutar Parka i planiranje niza aktivnosti koje su obuhvaćene u petogodišnjem Akcijskom planu za održivi turizam.

NP TOSKANSKO-EMILIJANSKI APENINI, ITALIJA

► **OPIS PARKA** Osnovano 1997., ovo golemo zaštićeno područje prostire se između regija Emilije i Toskane preko glavnog planinskog lanca, s najvišim vrhom Monte Cusna na 2120 m, a obuhvaća livade, proplanke s borovnicama, bukove i četinarske šume, doline i potoke brzace, mala, mirna planinska jezera i dragocjena tresetišta.

► **IZAZOV** Pristup Parku odvijao se dotad prije svega osobnim automobilima, što je izazivalo gužve na cestama i parkiralištima i prekomjerno okolišno i zvučno zagađenje te blokiranje prolaza spasilačkim vozilima. Nadalje, nepoznavanje osobitosti Parka dovodi do nedovoljnog uvažavanja njegovih prirodnih vrijednosti.

► **RJEŠENJE** Kako bi se promovirao održivi pristup Parku, uprava Parka u suradnji s općinom Corniglio organizirala je uslugu besplatnog *shuttle* prijevoza autobusom, koja je bila dostupna tijekom ljetne sezone 2019.godine. U autobusima se nalazio i lokalni vodič koji je za vrijeme putovanja davao informacije i tako radio na povećanju svijesti o specifičnosti i osjetljivosti prirode zaštićenog područja. Time se željelo osigurati odgovarajuće ponašanje posjetitelja, u skladu s pravilima ponašanja u Parku.

U sate kada je prometovao autobus, cesta između lokacija Cancelli i Lagoni rezervirana je isključivo za vozila bez motora, konje i šetače. Do 10 sati bio je dopušten pristup autima, koje se, ako ima mjesta, moglo besplatno parkirati kod skloništa Lagoni, a parkiranje na cesti bilo je zabranjeno. Istodobno, slično rješenje – usluga *shuttle* prijevoza i zatvaranje cesta radi promicanja uporabe ovog alternativnog prijevoznog sredstva – primijenjeno je i na području planine Pietra di Bismantova, Italija.

BLATNI VULKANI REZERVATA PRIRODE SALSE DI NIRANO, ITALIJA

► **OPIS PARKA** Rezervat prirode „Salse di Nirano“ bio je prvi regionalni rezervat u regiji Emilia-Romagna, ustanovljen 1982. Nalazi se na donjim padinama Apenina, a njime se štiti najveći sustav blatnog eruptivnog sustava (blatni vulkani) te regije; 20 hektara mjesecolikog okoliša brežuljkastog bazena.

► **IZAZOV** Posjetitelji nisu znali dovoljno o zaštićenom području i pravilima ponašanja u njemu, što je rezultiralo neprimjerenim ponašanjem i nedovoljnim uvažavanjem prirodnih vrijednosti Parka, a uprava Parka nije znala dovoljno o profilu posjetitelja – njihovu broju, odakle dolaze i kakvom su ponašanju i načinu kretanja skloni.

► **RJEŠENJE** Sustav za analizu videosadržaja (VCA sustav) s 3 kamere za videonadzor povezan s procesorom na temelju umjetne inteligencije postavljen je unutar integralnog zaštićenog područja rezervata (zona A) kako bi se prikupili podaci o:

a. broju ljudi (koji su razvrstani po vrsti prijevoznog sredstva kojim se služe); *b.* broju automobila (uz razlikovanje u kojem smjeru se kreću); *c.* broju kršenja zabrane prelaska ograde Zone A (uz razlikovanje ljudi i životinja), s videozapisima događaja; *d.* kartama gustoće posjeta (toplinske karte) pješačkih staza Zone A; *e.* sekvenca ubrzanog videa kako bi se prikazala evolucija izgleda i morfologije blatnih vulkana.

Park na temelju informacija dobivenih uz pomoć VCA sustava može odrediti i broj posjetitelja i njihovo ponašanje te planirati najprikladnije načine da posjetitelje adekvatno informira o ispravnim pravilima ponašanja.

PARK PRIRODE SÖLKTÄLER, AUSTRIJA

► Smješten u masivu Niskih Tura, Park obuhvaća 28.800 ha planinskih krajolika s nadmorskom visinom između 694 i 2747 metara. Zimi na ovom području postoji mogućnost za atraktivne turno-skijaške rute.

► OPIS PARKA

► Turno skijanje u planinama je sport koji bilježi veliki rast popularnosti. Turni skijaši stalno otkrivaju i objavljuju nove „insajderske savjete“. Područja rezervata za divlje životinje unutar Parka prirode, koja su ključna za njihov opstanak tijekom zime sve se više smanjuju.

► RJEŠENJE

► Evaluacijom upisa u knjige posjeta tijekom godine dana bilo je moguće izdvojiti periode koji su posebno atraktivni za zimske turiste i kada ih je najviše.

Uprava Parka potom je izradila brošuru koja uključuje samo neke „stare“ uobičajene skijaške ture u tom području. Brošura ne samo da detaljno opisuje i donosi karte skijaških tura već i prikazuje lokacije rezervata za divlje životinje u koja se ne smije ulaziti. Druge skijaške ture se ne oglašavaju.

U većini ovih zona traži se dobrovoljno pridržavanje zabrane ulaska u njih. Mnoštvo informacija o divljim životinjama, njihovim zimskim staništima i njihovoj borbi za preživljavanje zimi trebalo bi dovesti do boljeg razumijevanja njihovih potreba. Tako se potiče turno skijaše da poštuju zone rezervata.

Pozitivan ishod ove aktivnosti može se potvrditi analizom daljnjih upisa u knjigama posjeta, nadgledanjem skijaških staza i neizravnim dokazima o ugroženim vrstama na tim područjima (tetrijeb ruševac, alpska snježnica).

REZERVAT BIOSFERE UNESCO-A SALZBURGER LUNGAU, AUSTRIJA

► Godine 2012. Salzburger Lungau je zajedno s koruškom planinom Nockberge proglašen Rezervatom biosfere UNESCO-a. Lungau je u najjužnijem kotaru savezne države Salzburg, a sastoji se od 102.000 hektara planinskih krajolika s nekoliko planinskih jezera. Karakteriziraju ga tradicionalne strukture s malom poljoprivredom i organskim farmama.

► U posebnom slučaju područja koje se nalazi oko jezera Prebersee, uprava Parka nije imala dovoljno podataka o posjetiteljima Parka, razlozima njihova posjeta tom području, preferiranom načinu kretanja i njihovu znanju i stupnju svijesti o tom rezervatu biosfere.

► RJEŠENJE

► Istraživanje utemeljeno na osobnim intervjuima posjetitelja područja oko jezera Prebersee provedeno je kako bi se dobilo više saznanja o njihovim karakteristikama, izborima i osviještenosti. Istraživanje je provedeno prema unaprijed utvrđenom kalendaru, a ljudi koje će se intervjuirati odabrani su metodom slučajnog odabira kako bi se bolje razumjeli različiti aspekti u vezi s:

a. *Prijevozom*: izbor prijevoznog sredstva posjetitelja, razlozi za korištenje ili nekorisćenje javnog prijevoza, poznavanje autobusnih veza i mogućnosti te spremnost na njihovo korištenje, razina zadovoljstva ponuđenim javnim prijevozom i prijedlozi za poboljšanje;

b. *Prirodnim vrijednostima*: svijest i znanje o rezervatu biosfere i onome što on predstavlja te zadovoljstvo kvalitetom informacija koje se o njemu dobiju;

c. *Profilom posjetitelja*: dob i spol posjetitelja te odakle dolaze, duljina boravka, bilo da dolaze sami bilo s partnerom ili obitelji i koliko su puta posjetili to područje.

UTJECANJE NA PONAŠANJE POSJETITELJA KAKO BI SE BOLJE ODNOSILI PREMA REZERVATU

REZERVAT BIOSFERE UNESCO-A JUGOISTOČNI RÜGEN, NJEMAČKA

► Ovaj se Park pridružio mreži rezervata biosfere UNESCO-a 1991. Obalni krajolik u njemačkoj saveznoj državi Mecklenburg – Zapadno Pomorje karakterizira obala s poluotocima i rtovima koji su povezani uskim pojasevima zemlje i širokim pješčanim plažama koje se izmjenjuju s oštrim liticama.

► Uprava Parka i lokalni dionici primijetili su da su posjetitelji nedovoljno informirani o prirodnim osobitostima tog područja. To je često rezultiralo neprimjerenim ponašanjem i nedostatkom pridržavanja pravila ponašanja u Parku.

► Da bi se uhvatilo ukoštac s nedostatkom svijesti posjetitelja, napravljen je audiovodič za planinarsko područje Zicker Berge s informacijama i pričama lokalnih dionika na njemačkom i engleskom jeziku, kako bi se povećala svijest posjetitelja.

Priče su profesionalno napisane i prevedene, a snimili su ih profesionalni spikeri, izvorni govornici njemačkog i engleskog jezika. Audiovodiču sa slikama i kratkim opisima može se pristupiti online i offline (opcija preuzimanja) putem smartfon aplikacije „izi.TRAVEL“ ili izravno putem web-stranice. Aplikacija ima funkciju automatske reprodukcije – ako je aktiviran sustav za praćenje GPS-a, audiovodič će automatski reproducirati povezanu GPS sekvencu.

Uz to, provedena je i promotivna kampanja za audiovodič. U sklopu nje objavljene su razne publikacije poput priopćenja za javnost, publikacija na web-stranici rezervata biosfere i članaka na kanalima na društvenim mrežama partnera, isprintanih QR kodova na terenu koji se odnose na aplikaciju „izi.TRAVEL“ i promotivnih razglednica.

PRAĆENJE STANJA OKOLIŠA I PRIRODE U „VRŠNOJ ZONI“

PARK PRIRODE MEDVEDNICA, HRVATSKA

► Ovaj Park prirode osnovan je 1981. godine, a prostire se na površini od 17.938 hektara. Nalazi se u blizini Zagreba i njime je obuhvaćeno područje raznovrsne šume, travnjaka i planinskih potoka. U zimskoj sezoni bilježi veliku posjećenost jer se unutar njega nalazi i međunarodno poznato skijalište.

► Utjecaj na okoliš koji je nastao zbog velikog priljeva turista tijekom zimske sezone, posebno tijekom natjecanja u FIS kupu čiji je Park redovito domaćin, nije se dobro razumio i trebalo ga je procijeniti.

► Uprava Parka provela je cjelokupnu analizu radi uvida i praćenja negativnih utjecaja turista na prirodu i okoliš.

Analiza je napravljena usporedbom karakteristika dijela skijaškog područja i njegove zaštitne zone. Pokazatelji koji su uzeti u obzir za provođenje analize podijeljeni su na:

a. *pokazatelje prirodnih vrijednosti*: evidencija biljnog i životinjskog svijeta potoka i izvora, pokazatelji bioraznolikosti livada i zajednica beskralježnjaka;

b. *okolišne pokazatelje*: hidrološki, zemljišni, edafski i klimatološki pokazatelji.

Aktivnosti praćenja provedene su prije vrhunca posjećenosti, a predviđeno je da se promatranje završi sa stanjem snijega i vode po završetku FIS kupa i nakon zatvaranja skijaških objekata.

POBOLJŠANJE TURISTIČKE PONUDE I SOCIO-EKONOMSKI RAZVOJ U SKLADU S ODRŽIVIM NAČELIMA

KRAJOBRAZNI PARK STRUNJAN, SLOVENIJA

► **OPIS PARKA** Osnovan 1990. godine, ovaj Park obuhvaća najduži dio prirodne morske obale u Tršćanskom zaljevu, najvišu flišnu liticu na jadranskoj obali, najsjevernije solane u sredozemnom slivu, jedinu morsku lagunu u Sloveniji i veoma bogat kulturni krajolik.

► **IZAZOV** Cilj regulacije terasa Belvedere je kontrolirati kretanje posjetitelja, ponuditi im različite održive aktivnosti izvan Parka, ublažiti dio pritiska na zaštićeno područje i uspostaviti pravila koja će omogućiti ekološki prihvatljiv turizam na tom području.

► **RJEŠENJE** Razvojnim planom terasa Belvedere predviđene su različite aktivnosti za poboljšanje turističke ponude i za povećanje mogućnosti razvoja Parka prema kriterijima održivosti okoliša. Navedene aktivnosti uključivale su izgradnju sljedećega:

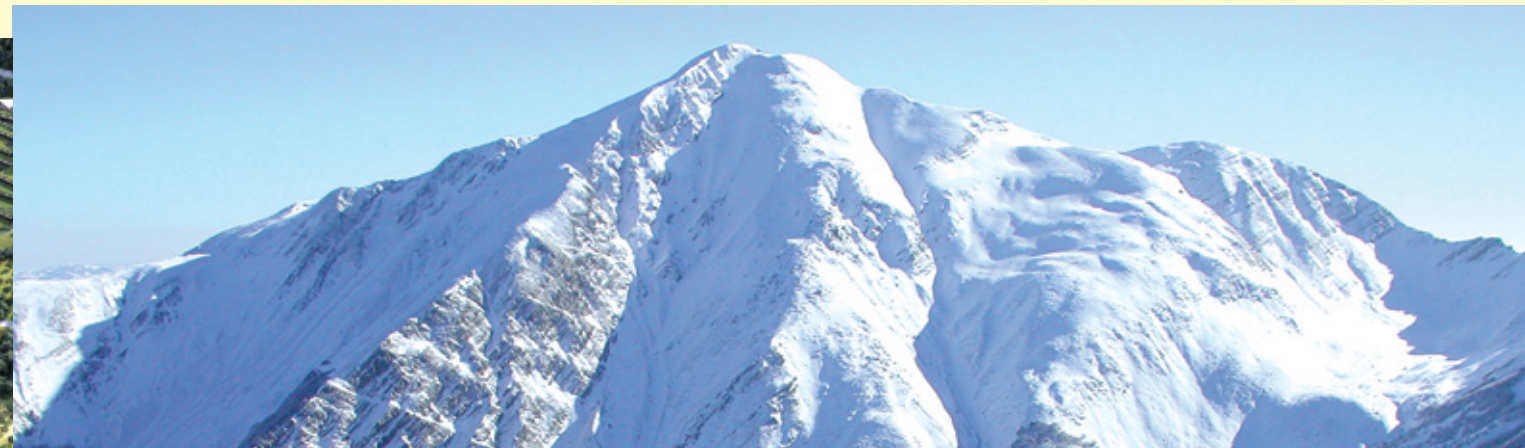
a. eko-zelenog hotela; *b.* glamping kapaciteta; *c.* a wellness-centra; *d.* restorana; *e.* kafića; *f.* mjesta za piknike; *g.* dvorana za razne događaje; *h.* plaže; *i.* uspinjače koja bi povezivala donje i gornje dijelove terasa.

Plan je također uključivao različite aktivnosti za povećanje osviještenosti o Parku među posjetiteljima, što je uključivalo postavljanje informacijskih punktova na kojima bi se emitirao edukacijski sadržaj te igralište inspirirano različitim elementima koji postoje u Parku.

Nakon dovršetka projektnog plana, Park je proveo tehnička istraživanja infrastrukture koja je potrebna za provedbu razvojnog plana za terase Belvedere.

PRIRUČNIK O USPJEŠNIM I INOVATIVNIM PRAKSAMA ZA ODRŽIVI TURIZAM U ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA

Priručnik prikazuje trenutno stanje stvari i politike održivosti u upravljanju turizmom u zemljama koje sudjeluju u projektu CEETO. U njemu se rezimiraju načela održivog turizma, navode preporuke za ljude koji se bave održivim turizmom i predstavlja znatan broj dobrih praksi koje dolaze iz cijelog svijeta, s posebnim naglaskom na Europu.

Priručnik također sadrži „Popis alata za planiranje/upravljanje/praćenje i uspješni primjeri“, koji se odnosi na uobičajene, ali i najinovativnije tehnike za analizu turističkih tokova: kvantifikacija, profiliranje, prepoznavanje i praćenje pokreta, preferencije itd., uz navođenje primjera dobre prakse.

Ove tehnike, u rasponu od jednostavnih upitnika do najsloženijih rješenja poput automatske analize videosadržaja (VCA), GPS praćenja ili praćenje signala mobitela i analize „big data“ podataka, vrlo su korisne za dobivanje elementarnih saznanja za planiranje razvoja održivog turizma koje provode upravitelji zaštićenih područja, relevantni donosioci politika, organizacije za destinacijski menadžment i drugi.

Ovaj Priručnik dostupan je za preuzimanje na različitim jezicima na CEETO mrežnoj platformi.

Smjernice CEETO-a za razvoj održivog turizma u zaštićenim područjima osmišljene su kao alat koji služi za podršku kreatorima politika na međunarodnoj, nacionalnoj i regionalnoj razini u procesu oblikovanja planiranja i upravljanja turizmom unutar zaštićenih područja i u njihovoj okolici. Osnovni cilj ovih Smjernica je olakšati integraciju očuvanja prirode, kriterija održivosti i načela za konkretne ekološke i društveno-ekonomske koristi u procesu izrade navedenih planova.

Smjernice donose preporuke o tome kako se načela održivog turizma mogu integrirati u javne politike. Nadalje, ovaj dokument koristi sintezu i rezultate pilot-aktivnosti koje su bile provedene u osam zaštićenih područja u Srednjoj Europi tijekom trajanja projekta CEETO, a neke od njih su i uključene u brošuru koja je pred vama.

Sadržaj ovih Smjernica podijeljen je u tri dijela. U prvom dijelu donosi se opća pozadina i načela održivog turizma. Drugi dio uključuje detaljan uvid u pilot-aktivnosti provedene u okviru projekta CEETO i njihove rezultate. Za kraj, treći dio sastoji se od pregleda onih institucionalnih elemenata koji su od važnosti za razvoj turizma u zaštićenim područjima i pregleda različitih pristupa za planiranje.

Ove Smjernice dostupne su za preuzimanje na različitim jezicima na CEETO mrežnoj platformi.

Priručnik CEETO-a o upravljanju održivim turizmom za upravljače zaštićenih područja radni je dokument namijenjen kako upravljačima zaštićenih područja tako i lokalnim dionicima.

Priručnik se temelji na iskustvu iz osam zaštićenih područja u Austriji, Hrvatskoj, Njemačkoj, Italiji i Sloveniji koja su testirala razne modele upravljanja u zaštićenim i Natura 2000 područjima i alate za praćenje tokova posjetitelja, s ciljem smanjenja negativnog utjecaja na okoliš i pritisaka turizma te povećanja društveno-ekonomskih koristi koje mogu proizaći iz pristupa održivog turizma.

Cilj dokumenta je poboljšati upravljačke kapacitete upravljača zaštićenih područja i lokalnih dionika i implementirati održivo korištenje prirode i njezinih dobara.

U ovom Priručniku naći ćete:

- a. *načela* održivog turizma
- b. *precizne smjernice* o uspostavljanju i upravljanju održivim turizmom u zaštićenim područjima
- c. *praktične savjete i preporuke* o tome kako upravljati procesima održivog turizma u zaštićenim područjima (uključujući participativni pristup u planiranju, komunikaciju i praćenje stanja)
- d. *smjernice o mehanizmima suradnje* između zaštićenih područja i turoperatora da bi se poboljšala učinkovitost modela održivosti.

Ovaj Priručnik dostupan je za preuzimanje na različitim jezicima na CEETO mrežnoj platformi.

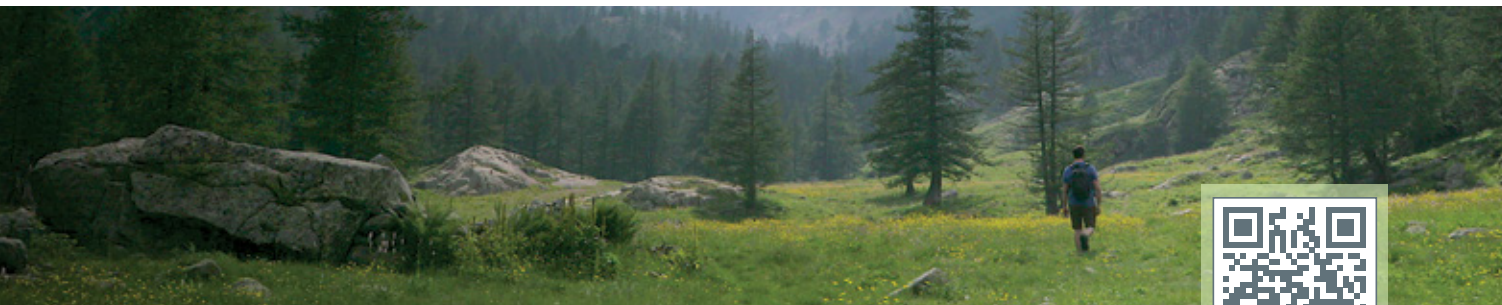
POMOZITE NAM U PROMOCIJI ODRŽIVOG TURIZMA

Možete pridonijeti promociji održivog turizma distribuiranjem sljedećih materijala među putnicima, stanovnicima zaštićenih područja i svima onima koji bi mogli biti povezani s turizmom i očuvanjem prirode.

FILM „ODRŽIVO PUTOVANJE“

Ovaj film donosi priču o putniku koji pokušava pobjeći od pritiska svakodnevnog života u neku drugu vrstu turizma za koju smatra da će biti dobra i za prirodu i za ljude.

Film je producirala Federacija EUROPARC, nagrađivan je na međunarodnim filmskim festivalima, a dostupan je za internetsku distribuciju na pet jezika (njem., špa., engl., fra. i tal.). Za više informacija o premijerama možete se obratiti Federaciji EUROPARC na europarc@europarc.org.

LECI ZA PUTNIKE I LOKALNE ZAJEDNICE

Ova serija od dva letka pruža informacije o održivom turizmu u svrhu podizanja svijesti o njegovoj važnosti među određenim ciljnim skupinama:

- Za putnike:* Nudi preporuke kako se s poštovanjem odnositi prema mjestima koja posjećuju i pridonijeti njihovom društveno-ekonomskom razvoju.
- Za lokalne zajednice:* Namijenjen je stanovnicima zaštićenih područja kako bi se povećao njihov osjećaj pripadanja i pruža im preporuke za njihovu što bolju promociju.

UKLJUČITE SE!

Projekt CEETO postavio je temelje za stvaranje mreže stručnjaka u Europi čiji je cilj rast nakon završetka projekta.

CEETO MREŽA - IZGRADNJA ODRŽIVIH ODNOSA

CEETO mrežu oformili su oni koji se bave očuvanjem prirode i održivim turizmom u Europi i koji imaju zajednički cilj: valorizirati prirodnu baštinu, pridonijeti njezinu očuvanju i to tako da se ostvari dobrobit za lokalne zajednice uz pomoć odgovarajućeg upravljanja turizmom.

Ova mreža želi otvoriti dijalog o održivom turizmu i olakšati razmjenu znanja, ideja i inovacija među svojim članovima. Nadalje, mreža će biti mjesto okupljanja različitih vizija, izgrađivanja novih odnosa, uključivanja dionika u postojeće projekte te također poticanja razvoja novih projekata.

CEETO MREŽNA PLATFORMA- MJESTO SUSRETA STRUČNJAKA ZA ODRŽIVI TURIZAM

Izrađena u okviru CEETO mreže, CEETO mrežna platforma predstavlja mjesto susreta stručnjaka za održivi turizam na kojem oni mogu javno i privatno raspravljati o idejama, razmjenjivati znanje i dobivati podršku drugih članova.

Jednostavno je postati član CEETO mreže: registrirajte se na CEETO mrežnoj platformi i započnite iznositi svoje stavove u živahnim raspravama, sudjelujte u postojećim raspravama ili stvorite novu! Nadalje, na ovoj platformi naći ćete repozitorij materijala izrađenih u okviru projekta CEETO i vrijednu međunarodnu dokumentaciju o održivom turizmu!

Registracija i uporaba je besplatna!

Izradili EUROPARC federacija i partneri u projektu CEETO, u okviru programa Interreg Središnja Europa:

Regija Emilia-Romagna – Odjel za zaštićena područja, šumarstvo i planinski razvoj.

Federacija EUROPARC.

Rezervat biosfere UNESCO-a Salzburger Lungau.

Park prirode Sölkttäler.

Udruga za zaštitu okoliša i prirode NIMFEA.

Uprava za Rezervat biosfere UNESCO-a Jugoistočni Rügen.

Talijanska federacija parkova i rezervata prirode – EUROPARC Italija.

Regionalni razvojni centar Koper.

Javna ustanova Park prirode Medvednica.

Javna ustanova Krajobrazni park Strunjan.

WWF ADRIA – Udruga za zaštitu prirode i očuvanje biološke raznolikosti.

Potpisi pod fotografijama:

str.1: Prednja korica: Posjetitelj kraj jezera Prebersee © Rezervat biosfere UNESCO-a Salzburger Lungau.

str.2: Ribari © Rezervat biosfere UNESCO-a Jugoistočni Rügen.

str.3: Posjetitelji u Regionalnom parku Delta Pada © Coop. Atlantide.

str.4: Pogled na Nacionalni park Toskansko-emilijanski Apenini © Regija Emilia-Romagna.

str.5: Blatni vulkani rezervata prirode Salse di Nirano © Mauro Generali.

str.6: Turno skijanje © Park prirode Sölkttäler.

str.7: Posjetitelji parka © G.A.Service GmbH.

str.8: Promotivna razglednica audiovodiča © Rezervat biosfere UNESCO-a Jugoistočni Rügen.

str.9: Skijalište © Javna ustanova Park prirode Medvednica.

str.10: Studija krajobraznog uređenja i prostornog planiranja, Krajobrazni park Strunjan © Enotadoo.

str.11: Pogled s Alpe di Succiso © Francesco Ferretti.

str.12: Škocjanske jame © Borut Lozej.

str.13: Park prirode Papuk © Romulić i Stojčić.

str.14: Isječak iz filma „Održivo putovanje“ © Federacija EUROPARC/projekt CEETO.

str.15: Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje © Javna ustanova Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje.

Biosphärenreservat
Südost-Rügen

